

COLECTIVIZAREA ȘI COOPERATIVELE MEȘTEȘUGĂREȘTI. EFECTE SOCIO-ECONOMICE

*

COLLECTIVIZATION AND CRAFT COOPERATIVES. SOCIO-ECONOMIC EFFECTS

*

COLLECTIVISATION ET COOPÉRATIVES ARTISANALES. EFFETS SOCIO-ÉCONOMIQUES

Leonard – Mihail RĂDULESCU¹

Rezumat: Această lucrare este despre procesul de cooperativizare și colectivizare a pământului din România, care a avut loc între anii 1949 și 1962. Această temă este axată pe schimbările pe care colectivizarea le-a produs în societatea și economia românească postbelică. De asemenea, am încercat să identific noi direcții de cercetare pe această temă prin istoria orală. Cu ajutorul câtorva martori, în cuprinsul acestei lucrări am introdus câteva anecdote și mărturii ale unor contemporani cu procesul de colectivizare sau persoane care au simțit efectele după etapele sale finale din 1962 și mai târziu.

Cuvinte cheie: comunism, Republica Populară Română, colectivizare, cooperativizare, societate.

*

Abstract: This work is about on the process of cooperativization and collectivization of land in Romania, which developed between 1949 and 1962. This topic is focused on the changes that collectivization produced in the post-war Romanian society and economy. Also I tried to identify new research directions on this topic through oral history. With the help of a few witnesses in the content of this work I introduced some anecdotes and testimonies of some contemporaries with the process of collectivization or people who felt the effects after its final steps in 1962 and later.

Keywords: communism, Romanian Peoples Republic, collectivization, cooperativization, society.

*

Résumé : Cet article porte sur le processus de coopérativisation et de collectivisation des terres en Roumanie, qui s'est développé entre 1949 et 1962. Ce sujet se concentre sur les changements que la collectivisation a produits dans la société et l'économie roumaines après la guerre. J'ai également essayé d'identifier de nouvelles directions de recherche sur ce sujet à travers l'histoire orale. Avec l'aide de quelques témoins du contenu de cet article j'ai introduit quelques anecdotes et témoignages de certains contemporains du processus de collectivisation ou de personnes qui en ont ressenti les effets après ses dernières étapes en 1962 et après.

Mots-clés : communisme, République populaire roumaine, collectivisation, coopérativisation, société.

1.Introducere

Odată cu staționarea trupelor sovietice pe teritoriul românesc, prin actul de la 23 august 1944, România va aluneca în sfera de influență sovietică. Printre primii pași către direcția sovietică, s-a numărat impunerea la 6 martie 1945 a guvernului Petru Groza, înlocuind guvernul Nicolae Rădescu, cu ajutorul presiunilor lui Stalin. Deși guvernul avea doar patru miniștrii din Partidul Comunist Român (PCR), – pe Lucrețiu Pătrășcanu la Justiție, Teoharie Georgescu la Interne, Gheorghe Gheorghiu-Dej la Comunicații și pe Paul Constantinescu-Iași la Propagandă, – respectivii demnitari ocupau cele mai importante

¹ Student, Universitatea București, Facultatea de Istorie, Secția Istorie, anul III.

ministere, esențiale instalării mai târziu a comunismului. În fiecare județ au fost numiți prefecți pro-comuniști și create consilii cu puteri largi. Impunerea lui Groza de către Uniunea Sovietică a accelerat major ascensiunea comunismului și proclamarea aproape trei ani mai târziu a Republicii Populare Române (R.P.R.), eveniment desfășurat pe 30 decembrie 1947.

Nou proclamata republică populară se regăsește ca fiind un stat preponderent agrar, cu o populație de 15,9 milioane de oameni în 1948 (*17 489 450 locuitori după recensământul din 21 februarie 1956*).² Anii 1948-1952 au reprezentat o perioadă de nesiguranță, unde noua putere „populară” urma să adapteze societatea românească la standardele staliniste. Printre cele mai însemnate practici sovietice aplicate și în România, s-a numărat colectivizarea, care a stârnit controverse mari în rândurile țărănimii, acest proces fiind în sine doar o fracțiune dintr-o politică majoră cu caracter antițăranesc, acoperită de lupta de clasă, eliminarea chiaburimii fiind pretextul folosit pentru a comite fapte inumane.³

În ziua de azi, colectivizarea și efectele ei, reprezintă un subiect foarte larg care poate fi abordat prin aproape orice tip de cercetare, mai ales prin prisma istoriei orale și statisticii, constituind astfel o temă unde încă se pot aduce informații de noutate. De altfel, în cadrul abordării mele, am încercat să pun cap la cap studiile deja existente, adăugându-le surse din epocă și relatări orale sau anecdote din perioada respectivă. De foarte multe ori sunt omise sursele orale, mai ales în cadrul istoriei contemporane, ele fiind o completare a surselor livrestii deja existente și un element de originalitate, deoarece păreriile diferă de la martor la martor. Cele câteva informații orale redade, au fost culese de la persoane direct implicate sau ale căror părinți au avut de suferit din pricina colectivizării. Relatările au fost obținute prin intermediul interviului nestructurat, fiind interogate persoane cu vârste cuprinse între 57 și 88 de ani, care au participat direct (Virgil Potârcă, [82 de ani] cu care am discutat în 2017), fie persoane care au fost în „rolul” de țăran când colectiva le-a confiscat pământurile sau muncitori în cooperative (Petre Cazan [88 ani], Vasile Manta [64 ani], Rădulescu Mihai [57 ani], Rădulescu Elena [61 ani]).

2. Reforma agrară din 1945 și pregătirile pentru colectivizare

În România, terenul pentru colectivizare a fost pregătit de reforma agrară din 1945, fiind văzută ca o dezbinare socială și economică de către istoricii actuali, după cum precizează și istoricul Dumitru Șandru:

Împroprietărirea țăranilor s-a înfăptuit într-o perioadă în care toate segmentele economiei românești erau dezorganizate. Refacerea lor necesita capitaluri însemnate. Statul, nedispunând de mijloace financiare, a făcut acumulări din achiziționarea forțată a produselor agricole de la țărani, plătite la prețuri sub costul celor de producție. O continuă presiune fiscală, directă și indirectă, s-a exercitat asupra întregii țărănimii. Familiile mai prospere au avut de suportat sarcini excesiv de împovărătoare, fapt ce a determinat pe mulți proprietari să renunțe la pământ. A fost o politică deliberată a comuniștilor de a spori patrimoniul funciar al statului în detrimentul proprietății individuale. Ea a condus la proletarizarea unei mase mari de țărani, în special în rândurile celor mai întreprinzători și ale celor ce manifestau aversiune față de noul regim politic din România.⁴

² Traian Rotariu, Luminița Dumănescu, Mihaela Hărăguș, *Demografia României în perioada postbelică (1948-2015)*, Iași, Editura Polirom, 2017, p. 81.

³ Marie-Claude Maurel, *La Géographie Soviétique (1953-1983). Le paradoxe de la marginalité*, apud Jean-Francois Soulet, *Istoria Europei de est de la Al doilea Război Mondial până în prezent*, Iași, Editura Polirom, 2008, p.72.

⁴ Dumitru Șandru, *Reforma agrară din 1945*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București 2000. p. 308.

Perioada imediată celui de-Al Doilea Război Mondial, a fost una secetoasă, cu puține ploi și cu foamete. Oamenii căutau alternative, pentru că era o penurie majoră de cereale și carne. Cel puțin în zona mea, s-a apelat la o specie de lobodă-porcească, botezată „căpriță” de către țărani. Se lua, se fierbea, ulterior se acrea cu zarzăr sau prune și se mânca pe post de ciorbă. Mâncând încontinuu acest tip de mâncare, respectivii oameni se îmbolnăveau de pelagră, manifestând tulburări stomacale și descuamarea pielii.⁵

În viziunea comuniștilor lui Groza, situația stătea astfel, deoarece reforma era văzută ca fiind „cea mai însemnată lege pentru țărani de când există statul modern român”. Implementarea reformei agrare a fost expusă foarte bine în Legea reformei, fiind înfăptuită prin deciziile comune ale Comitetelor locale de împrumut și Comitetelor locale de plasă pentru reforma agrară. Reforma s-a realizat în plin război, pe când armata română era încă angajată în lupta cu trupele germane din Ungaria și Cehoslovacia. În conformitate cu dispozițiile Legii 187 din 23 martie 1945, s-a hotărât mărirea suprafețelor arabile ale gospodăriilor țărănești existente care aveau mai puțin de 5 ha și crearea de noi gospodării țărănești și individuale pentru muncitorii agricoli fără pământ, astfel, se decretau următoarele:

Art.9 – Primarii comunelor rurale sunt obligați ca în termen de 10 zile de la publicarea prezentei legi în M.O. să întrunească în adunarea generală pe toți țăranii plugari din comuna respectivă, fără pământ sau care au pământ până la 5 ha, teren proprietate, pentru alegerea comitetului local de împrumut, compus din 7-15 membrii. Rezultatul alegerii va fi înscris într-un proces verbal semnat de toți cei prezenți.⁶

Figura I- Titlu de proprietate de la reforma agrară din 1945 (colecția personală).

Din punct de vedere administrativ, reforma agrară din 1945, a ajutat recensământul din 1948, care preceda procesul de colectivizare, înregistrând astfel o mare parte din proprietari și pământul arabil din țară. Notabil este faptul că aproape în toate țările intrate sub influența sovietică, s-a aplicat o reformă agrară premergătoare colectivizării⁷. În 1947 a fost adoptată o altă lege care mergea tot în direcția colectivizării, interzicându-se astfel, la 3 septembrie 1947, arendarea pământului și dijma.⁸ În prima lună a anului 1948, pe 25 ianuarie, s-a trecut la

⁵ Petre Cazan (88 ani), Elena Rădulescu (61 ani), orașul Băicoi, județul Prahova.

⁶ *LEGE Nr. 187 din 23 martie 1945 pentru înfăptuirea reformei agrare* (<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/34>, accesat la 16.02.2021).

⁷ Jean-François Soulet, *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, Iași, Editura Polirom, 1998, pp. 132–133.

⁸ Anton Golopenția și Sanda Golopenția, *Statistică demografică și geopolitică, Opere alese, Vol. II*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1999, p. 481.

întocmirea recensământului agrar. Recensământul practic confirma toate suprafețele de pământ arabil și nearabil din țară, lucru pe care reforma din 1945 nu l-a făcut în întregime. S-au înregistrat 5,5 milioane de proprietari persoane fizice, dintr-o populație de aproximativ 15,9 milioane de locuitori.⁹ Suprafața declarată de proprietari se înregistra la 20,7 milioane ha. de teren dintr-un total de 23,7 milioane ha de pământ, diferența constituind-o suprafețe ocupate de lacuri, bălți precum și de terenuri aferente edificiilor urbane, nedeclarate.¹⁰ Aceste măsuri de pregătire pot fi puse și pe seama dorinței conducerii comuniste de a nu implementa imediat colectivizarea, putând avea efecte similare cu cele din Uniunea Sovietică la începutul anilor '30. Întârzierea acestui fapt, cel puțin pentru România, a fost premeditată, comuniștii având nevoie întâi de un braț armat loial pentru a-și impune puterea și reformele. De observat că marea majoritate a proprietăților nu depășea 5 ha.¹¹ În *Planul general economic al R.P.R. pe anul 1949*, prezentat în cuvântarea de pe 27 decembrie 1948, Gheorghiu-Dej a ilustrat plenului eforturile care se vor depune în domeniul agriculturii. Printre cele mai însemnate lucruri planificate, se numărau și modalitățile prin care se va desfășura colectivizarea. Tot Gheorghiu-Dej spunea că „sub niciun motiv și niciun caz, țăranimea nu trebuie să fie forțată să treacă la forma gospodăriilor colective”¹², totuși realitatea a fost alta, în unele regiuni ale țării fiind nevoie de intervenția autorităților pentru a-i obliga pe oameni să dea pământul statului. Printre altele, Secretarul P.M.R. a făcut cunoscută și intenția partidului de a-i educa pe țărani cu privire la beneficiile lucrului în cadrul cooperativelor în același context spunând că: „Țăranimea săracă și mijlocasă trebuie lămurită cu răbdare asupra avantajelor gospodăriilor colective”¹³, concentrându-se și pe rolul negativ pe care-l aveau moșierii și chiaburii: „Cine avea interesul să sperie și să înșele țăranimea, falsificând rostul, importanța și condițiunile în care se pot înființa gospodăriile colective? În primul rând aveau interes moșierii, cări au fost expropriați și căror pământ a fost dat țăranilor. Aveau interes în al doilea rând chiaburii sub baza reacțiunii la sate, care au ținut din totdeauna sub dominație economică pe țăranii săraci și mijlocași, pe care-i speculau”.¹⁴

3. Cronologia colectivizării

A. 1949-1953

În 1949, la începutul operațiunilor, în colectivă nu aderaseră decât 4085 familii țărănești, însumând un total de 53 de gospodării colective. Numere insuficiente comparativ cu doleanțele partidului¹⁵. În următorii trei ani de implementare, angrenajul colectivizării a mers într-un ritm satisfăcător pentru conducerea țării. Procesul s-a intensificat pe măsură ce autoritățile s-au implicat și mai mult. Pe parcursul lui 1950, colectivizarea a cuprins doar 25,9% din totalul propus¹⁶. În 1951, s-au înregistrat aproximativ 75 379 de familii care aderaseră în colectivă, mai exact 72 de gospodării agricole¹⁷. Pentru a accelera și mai mult

⁹ *Ibidem*, p. 477.

¹⁰ *Ibidem*, p. 482.

¹¹ Jean-François Soulet, *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, Iași, Editura Polirom, 1998, p. 134.

¹² Gheorghe Gheorghiu-Dej, „Expunere făcută în fața Marii Adunări Naționale, luni 27 decembrie 1948”, *Planul General Economic al Republicii Populare Române pe anul 1949*, București, Editura P.M.R., 1950, p. 33.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Nicolae Stănescu, *Cooperativizarea agriculturii în R.P.R.*, București, Editura de Stat pentru Literatură, 1967, p. 162.

¹⁶ Jean-François Soulet, *Istoria Europei de est de la al doilea război mondial până în prezent*, Iași, Editura Polirom, 2008, p. 72–73.

¹⁷ Nicolae Stănescu, *op.cit.*

lucrurile, la 18 iunie 1952, întră în vigoare Decretul nr. 131 privind „răspunderea pentru nepredarea în termen de către gospodăriile agricole individuale și cetățeni a produselor agricole supuse colectării, precum și procedura de urmărire silită a executării acestor obligațiuni”.¹⁸ Tot în domeniul producției, se mai adoptă Decretul nr. 286 din 29 august 1952 privind „fabricarea, identificarea, colectarea, circulația și desfacerea băuturilor alcoolice de orice fel”.¹⁹ Legislația adoptată între 1949-1953 a servit ca instrument pentru instaurarea unei politici tipic sovietice de agrarizare.

Figura II Supliment al revistei *Glasul Armatei*, 1950, pp. 31-32 (colecția personală).

B. 1953-1955

A doua etapă a colectivizării a mers într-o manieră foarte lentă dată fiind împotrivirea țăranilor, epurările interne și evenimentele de pe plan extern, precum moartea lui Stalin. Către 1955, Gheorghiu-Dej constată că 26,5% din suprafața arabilă devenise proprietatea colectivei, precizând că avântul din primii ani era efectul propagandei.²⁰ Gheorghiu-Dej spunea în 1955 că „munca pentru transformarea socialistă a agriculturii a devenit o sarcină centrală a partidului de realizarea căreia depinde triumful definitiv al orânduirii socialiste în țara noastră.

¹⁸ <https://lege5.ro/Gratuit/g42tknbw/decretul-nr-131-1952-privind-raspunderea-pentru-nepredarea-in-termen-de-catre-gospodariile-agricole-individuale-si-cetateni-a-produselor-agricole-supuse-colectarii-precum-si-procedura-de-urmarire-sili> (accesat la 19.02.2021).

¹⁹ <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocumentAfis/19374> (accesat la 19.02.2021).

²⁰ Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, ediția a IV-a, București, Editura de Stat pentru Literatură Politică, 1955, p. 851, și *Articole și cuvântări*, București, Editura Politică, 1959, p. 88.

În urma muncii de lămurire desfășurată de organizațiile noastre de partid, au fost create în decurs de 2 ani, 1069 de gospodării colective.”²¹

C. 1956-1961

Primii doi ani ai acestei perioade au fost de o intensitate mai mică în ceea ce privește colectivizarea, date fiind evenimentele de pe plan extern în care statul român a fost implicat, precum revoluția din Ungaria, adăugându-se retragerea Armatei Roșii de pe teritoriul R.P. Române în 1958 și cele câteva revolte din regiunile Cluj, Oltenia sau Galați (revolte care nu au făcut decât să întetească eforturile autorităților). În noiembrie 1958, sectorul agricol cuprinde aproximativ 15 723 gospodării colective, cooperative agricole de producție și întovărășiri, cu peste 1 760 000 de familii, sectorul socialist reprezentând 58% din suprafața agricolă a țării.²²

Prezentând rezultate raportului privind colectivizarea în cadrul celui de-al treilea congres al Partidului Muncitoresc Român (PMR), la 20 iunie 1960, Gheorghiu-Dej anunța că sectorul socialist din agricultură cuprinde 81% din numărul gospodăriilor țărănești și din suprafața arabilă a țării, de asemenea, și numărul de 680 000 de familii care rămăseseră în afara cooperativelor, altfel zis aproximativ o cincime din totalul familiilor înglobate.²³ În 1961, pe la finele anului, Gheorghiu-Dej anunțase într-o manieră optimistă că procesul de colectivizare în linii mari luase sfârșit.

D. 1962

Finalul „înfrățirii”, a fost anunțat pe data de 27 aprilie 1962, realizându-se o ceremonie, pe care Gheorghe Gheorghiu-Dej, o prezenta ca fiind un „măreț eveniment istoric în viața poporului nostru: terminarea colectivizării agriculturii”. Sectorul socialist controla atunci peste 96% din suprafața arabilă a țării, iar gospodăriile colective cuprindeau 3 201 000 familii, „aproape totalitatea familiilor țărănești”.²⁴ Cei care s-au ocupat de colectivizare au fost remunerați cu Ordinul și Medalia Muncii, plus sume cuprinse între 3000 și 500 de lei, precum și cu Medalia Colectivizării.²⁵ Au fost cazuri unde pământul n-a fost introdus în colectiv decât la începutul anului 1964, de către foștii proprietari, aplicându-se și sancțiuni precum penalități financiare salariale sau pe alocațiile copiilor (de până la 50 de lei).²⁶

4. Procesul propriu-zis de colectivizare, cazuri aparte

Comparativ cu alte state unde colectivizarea nu a fost posibilă (precum Iugoslavia) sau s-a desfășurat într-un mod rapid, (cazurile Albaniei și Bulgariei), în România tot mecanismul a mers ritmul dorit de Uniunea Sovietică, într-o manieră prudentă și calculată.²⁷ În R.D. Germană și R.P. Ungară, colectivizarea a fost voluntară, însă în, R.P. Ungară, a avut același efect ca și în R.P. Română²⁸, provocând în statul român tensiuni masive la sate, mai ales în

²¹ Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, ediția a IV-a, București, Editura de Stat pentru Literatură Politică, 1955, p. 400.

²² Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, București, Editura Politică, 1959, p. 552.

²³ *Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Român, 20–25 iunie 1960*, București, Editura Politică, 1961.

²⁴ Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, București, Editura Politică, 1962, p. 287.

²⁵ Mihai Rădulescu (57 ani).

²⁶ Petre Cazan (88 ani).

²⁷ Jean-Francois Soulet, *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, Iași, Editura Polirom, 1998, p.135.

²⁸ Anne Applebaum, *Cortina de fier. Represiunea sovietică în Europa de est, 1945-1956*, București, Editura Litera, 2019, p. 425.

regiuni precum Oltenia, unde Securitatea și Miliția au intervenit în forță, punându-se problema fragmentării comunității sătești.

Amplul proces de confiscare a pământului, utilajelor agricole și animalelor, a început în 1949, deși Gheorghiu-Dej, garantase la 9 aprilie 1948 că „proprietatea particulară și dreptul la moștenire sunt recunoscute și garantate de stat”.²⁹ La 27 decembrie în același an, guvernul comunist își arată adevăratele intenții, Gheorghiu-Dej, decretând că: „trecerea țăranimii în gospodăriile colective este singurul mijloc prin care țăranimea săracă și mijlocașă poate scăpa din starea de mizerie și înapoiere”.³⁰

La 2 martie 1949, apare Decretul nr. 83, care lichidează ceea ce mai rămăsese din resturile proprietăților moșierimii după aplicarea Legii 187/1945. Între 3-5 martie ale aceluiași an, are loc plenara care inaugurează drumul colectivizării, se trece la „transformarea socialistă a agriculturii”.³¹

Figura III Supliment al revistei *Glasul Armatei*, 1950, pp. 33-34 (colectia personală)

La finele acestui an, se formează abia 55 de gospodării agricole, iar suprafața arabilă ce reprezenta aceste gospodării însumează 8% din tot terenul arabil. Pentru colectivizarea tuturor suprafețelor agricole s-a preconizat inițial un timp de șaisprezece ani, operațiunea întinzându-se doar pe treisprezece ani. Cei ce nu predau pământul statului, sufereau sancțiuni precum privarea de libertate pe o perioadă de până la cincisprezece ani sau muncă silnică între cinci și zece ani. La 22 august 1949, Gheorghiu-Dej amenințase că va elimina „fără crutare

²⁹ Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, București, Editura de Stat pentru Literatură Politică, 1951, p. 163.

³⁰ *Idem*, 1953, p. 231.

³¹ Victor Frunză, *Istoria stalinismului în România*, București, Editura Humanitas, 1990, p. 43.

orice încercare de grupare sau rezistență a dușmanului față de măsurile economice și sociale luate de partid și de guvern”³², invocând Titlul II, respectiv Articolul 5, al Constituției Republicii din 1948, prin care se decreta că: „În Republica Populară Română, mijloacele de producție aparțin sau *Statului*, ca bunuri ale întregului popor, sau organizațiilor cooperativiste....”³³ El dorea ca transformarea să se producă după model sovietic, completând tot în cadrul aceleiași cuvântări cu următoarele: „Călăuzindu-ne după bogata experiență a colectivizării agriculturii în U.R.S.S., să continuăm a aplica cu fermitate politica de clasă la țară, sprijinind țărănimea muncitoare, cimentând alianța ei cu clasa muncitoare și ducând o luptă neîntreruptă pentru îngrădirea chiaburimii”³⁴. Secretarul PMR dorea astfel ca elementele considerate chiabure sau dușmani de clasă, să dispară încetul cu încetul din noua societate românească, susținând o politică de marginalizare, prin epurări din toate structurile politice și depozitări de proprietăți. În zonele rurale, Gheorghiu-Dej observase că există probleme majore privind acești dușmani, expunându-și părerea într-o cuvântare din 1951,:

„Dușmanul de clasă desfășoară o luptă înverșunată, cu scopul de a submina alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare – baza regimului de democrație populară. Chiaburimea se străduiește să folosească legăturile sale și starea de înapoiere a satului nostru pentru a-și menține influența la țară. Chiaburii duc o luptă disperată împotriva transformării socialiste a agriculturii. Acolo unde s-au creat gospodării colective, chiaburii încearcă să pătrundă în ele pentru a le submina pe dinăuntru”³⁵.

Figura IV Preluată din broșura de propagandă *Imagini din activitatea cooperativei din Republica Populară Română*, 1949 (colecția personală).

Conform datelor, între 1949-1950, au fost trimiși în mediul rural peste o sută de mii de activiști pentru operațiunile de încasare a cotelor, 115 543 UTM-iști, elevi la școlile zootehnice (sau agronomi pe timpul însămânțării), însoțiți de peste 25 000 muncitori, trupe de miliție și securitate însărcinate cu constrângerea și pedepsirea țăranilor și chiaburilor. Un exemplu de pedeapsă, de natură psihologică, aplicată celor care refuzau să-și predea pământul

³² Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, București, Editura pentru Literatură Politică, 1953, p. 231.

³³ *Constituția Republicii Populare Române*, „Titlul II Structura social-economică/ Articolul 5”, publicat în *Monitorul oficial*, nr. 87 bis din 13 aprilie 1948 (<http://legislatie.just.ro/public/detaliidocument/14931>, accesat la 18.02.2021).

³⁴ Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, ediția a IV-a, București, Editura de Stat pentru Literatură Politică, 1955, p. 261.

³⁵ *Ibidem*, p. 423.

sau animalele colectivei, a fost probată în comunele Valea Lungă și Pucioasa³⁶, județul Dâmbovița. Respectivii erau săltați noaptea de către Securitate și plimbați cu camioane sau dube fără geamuri, până dimineața fiind opriți la un moment dat la jumătatea așa-zisului drum spre a fi întrebați dacă s-au răzgândit. Țăranii erau de fapt conduși într-un perimetru apropiat, acestora spunându-li-se că sunt duși către închisoare, însă erau doar amenințați. Dimineața, cei mai mulți dintre aceștia se răzgândeau și erau aduși înapoi la casele lor semnând documentele necesare trecerii pământului în dreptul statului.³⁷ În alte episoade, simplii țărani care aveau în posesie o căruță sau câteva animale și nu doreau să le predea, erau declarați chiaburi de către miliție și trimiși la unitățile de muncă prescurtate U.M., dispuse apoi pe șantierele țării. În alte situații, țăranii care nu erau ridicați, li se confiscau pe lângă pământuri și animalele, locuințele, fiind lăsați pe drumuri.³⁸

În septembrie 1948, avuseseră loc două mișcări neorganizate împotriva colectivizării în județul Prahova, în comunele Tomșani și Loloiasca, țăranii manifestând violent împotriva colectivizării. Unul din participanți le-a strigat comuniștilor: „Noi am dat porumbul, grâul, floarea soarelui, lâna, iar acum vreți să ne luați și pământul? Noi nu-l dăm, vrem să fim liberi, nu vrem să ni se desființeze răzoarele”.³⁹ Micile inițiative de revoltă au fost reprimare armat de Miliție. Din cauza acestor proteste violente, la ordinul lui Gheorghiu-Dej, pe toată perioada colectivizării, absolut toate revoltele sau tentativele de revoltă au fost reprimare armat de trupele de securitate și miliție. După încetarea ostilităților, partidul trimitea echipe compuse din UTM-iși, membrii locali de partid și consilieri agricoli pentru a-i face pe țăranii să înțeleagă de ce trebuie să se înscrie în colectiv cu bunurile. Petre Cazan (bunicul din partea mamei), care a făcut stagiul militar între 1954-1957 la trupele de securitate, era la curent cu revoltele din perioada aceea, povestindu-mi că în perioada de serviciu militar, pe când executa instrucția în Oradea, o parte din camarazii săi din anii mai mari, fuseseră dislocați în zonele rurale din jurul orașului Dej, urmând și el să ajungă tot acolo. Trupele venite la Dej au fost

împărțite în două grupuri, dându-li-se arme și muniție de război. Un grup a fost trimis să ajute miliția și delegații partidului spre a grăbi colectivizarea, ulterior și să reprime orice protest. Celălalt grup, din care și el făcuse parte, fusese trimis în căutarea partizanilor în munții Apuseni, timp de o săptămână. Din spusele lui, trupele de securitate dislocate la sate primiseră ordine să amenințe oamenii cu baionetele, fiind îndotrinați să creadă că oricine se împotrivesc politiciii partidului reprezintă un element chiabur, dușman de clasă, „dușmani ai poporului muncitor, dușmani ai păcii, dușmani ai independenței și suveranității naționale a țării noastre, slugi credincioase ale imperialiștilor americani și englezi: foști moșieri, foști patroni de fabrici, bancheri, mari negustori, chiaburi”.⁴⁰

Norocul i-a surâs și nefiind protagonistul vreunui

³⁶ Fermă a Comitetului Central.

³⁷ Mărturie culeasă de la Virgil Potârcă în 2017 (80 de ani în momentul discuției), absolvent de școală tehnică veterinară, activist responsabil de colectivizare în comunele Pucioasa și Valea Lungă, județul Dâmbovița, fost profesor de arte plastice și desen tehnic în cadrul Liceului Tehnologic „Constantin Cantacuzino”, Băicoi, județul Prahova.

³⁸ Vasile Manta (64 ani), Satul Banului, comuna Măgureni, județul Prahova, al cărui tată era cât pe ce să fie arestat de Securitate în 1961, fiind catalogat ca un susținător al chiaburimii.

³⁹ Constantin Dobrescu, „Revolte anticomuniste în Prahova. 1948, I”, în. *Arhivele totalitarismului*, revistă editată de Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului., nr. 11–12, 1996, p. 131.

⁴⁰ *Manifestul Frontului Democrației Populare*, București, Editura de Stat pentru Literatură Politică, 1950.

conflict cu partizanii sau cu țăranii cărora li se confisca pământul, de asemenea, adăugând că presiunile autorităților statului asupra țăranilor crescuseră ca intensitate spre finele lui 1957.⁴¹

Deși pământul fusese „donat” statului, mulți oameni au intrat în colectivă cu suprafețe mici de obicei, având plantații de pomi fructiferi. Ei sperau să aibă putere deplină peste aceste suprafețe, subminând autoritatea politică prin construirea de locuințe. Având clădiri pe aceste terenuri, ei se gândeau că în cazul în care comunismul va cădea, vor primi acel pământ înapoi garantat de stat. În multe rânduri, așa s-a și întâmplat.⁴² Grădinile din spatele casei erau și ele încadrate de cele mai multe ori în colectiv, respectivii oameni trebuind să muncească în schimbul acelui pământ, mai multe suprafețe din cadrul colectivei. Locurile care se donau nu erau neapărat muncite de către foștii proprietari, ci de alți oameni, repartizați de conducerea C.A.P.-ului (Cooperativei Agricole de Producție).⁴³ Circula la un moment dat la finele anilor ‘50, în spiritul colectivizării, o poveste întâmplată la un C.A.P. anonim, avându-l protagonist pe demnitarul comunist Ion Dincă, care făcuse o vizită la un C.A.P. din Dâmbovița. Acesta a constatat că una din parcelele respectivei cooperative era într-o stare deplorabilă, chemându-l pe șeful instituției să dea explicații. Șeful negăsind o explicație concretă, va fi luat la ordinul lui Dincă de miliție, împreună cu lucrătorii din jur. De aici i se trăsese porecla Ion „Teleagă”.⁴⁴

5. Cooperativele

„Importanța principală a Cooperatiei în condițiunile actuale stă în faptul că ea îmbină interesele particulare ale milioanelor de țărani săraci și mijlocași cu interesele generale ale clasei muncitoare, creând premisele ca țăranimea muncitoare să facă mai lesne pașii pe drumul socialismului.”⁴⁵

În 1949, odată cu colectivizarea, prin Decretul nr. 133/1949, se stabilesc direcțiile de organizare ale cooperativelor. Se preciza astfel : „Cooperativele sunt organizații de mase ale celor ce muncesc de la orașe și sate, create din inițiativa proprie a acestora, și care, prin activitate și mijloace comune, își satisfac trebuințele de ordin economic și cultural. Cooperativele contribuie la dezvoltarea vieții economice în folosul poporului și la mărirea venitului național. Ele își desfășoară activitatea în cadrul Planului de Stat [...] scopul cooperativelor este: înlesnirea aprovizionării asociațiilor, valorificarea produselor acestora, înlesnirea creditului de care ei au nevoie, organizarea producției în comun, înființarea de întreprinderi proprii, precum și orice altă activitate, legată de scopul lor. Se pot constitui: a) *Cooperative de consum – aprovizionare, prelucrare și desfacere*; b) *Cooperative de producție meșteșugărească*; c) *Cooperative de producție agricolă – gospodării agricole colective și alte feluri de asociații*”.⁴⁶ În concordanță cu decretul mai sus amintit, apar și forme de organizare în Uniuni ale cooperativelor la nivel județean și Centrale ale uniunilor județene la nivel central⁴⁷. Teoretic, cel puțin „pe hârtie”, cooperativa oferea accesul anumitor persoane

⁴¹ Petre Cazan (88 ani), Elena Rădulescu (61 ani) orașul Băicoi, județul Prahova.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ După revoluție foștii proprietari care și-au revendicat pământul au ajuns la înțelegeri verbale cu cei repartizați de C.A.P. până la revendicarea juridică, urmând ca cei care erau străini de acel pământ și-l munceau să dea o cotă parte din producție proprietarilor de drept.

⁴⁴ Petre Cazan (88 ani).

⁴⁵ Din Rezoluția Plenarei C. C. Al P. M. R. din 3-5 martie 1949.

⁴⁶ *DECRET nr.133 din 2 aprilie 1949 privind organizarea cooperativei* (<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/22165>, accesat la 05.03.2021).

⁴⁷ Prin Decretul nr. 74/ 1951, s-a stabilit modul de înregistrare la stat a cooperativelor de consum, aprovizionare, prelucrare și desfacere; a uniunilor județene a cooperativelor (UJECOOP) și a Uniunii Centrale a Cooperativelor de Consum – (CENTROCOOP).

dezavantajate, la un statut social mai bun precum și la produse mai bune, față de ce își puteau permite anterior.

Conform statisticilor, în 1950, funcționau pe teritoriul R.P.R. aproximativ 568 de cooperative meșteșugărești cu 63 000 membri, înființându-se 33 de uniuni, fiecare alegându-și o ramură de producție diferită⁴⁸. În 1951, se constituie primul congres al U.C.E.C.O.M. (Uniunea Centrală a Cooperativelor Meșteșugărești). În 1959, cooperativizarea stagnează temporar, deoarece multe dintre aceste entități au fost transformate în întreprinderi industriale de stat. Un alt moment important din istoria acestor instituții îl reprezintă anul 1958, când are loc al treilea Congres al Cooperației de Consum⁴⁹, în urma căruia a apărut o nouă structură de organizare a cooperativei: *Cooperativa de consum-sătească sau orășenească*, care s-a ramificat în cinci subdiviziuni în funcție de operațiunile economice și materiale pe care fiecare colectivă locală trebuia să le întreprindă; a doua categorie, *Uniunea raională a cooperativelor de consum*, în care erau asociate *cooperativele de consum* din cuprinsul unui sau mai multor raioane, având în subordine și *agentul de valorificare* (AGEVACOOP), (IPA), *întreprinderi comerciale raionale* (ICR), *întreprinderi raionale de producție* (IPRODCOOP); a treia categorie, *Uniunea regională a cooperativelor de consum*, în care erau asociate uniunile raionale ale cooperativelor de consum din cuprinsul unei regiuni, care avea și ea de asemenea în subordine propriile întreprinderi anexe: *Direcția comercială regională* (ICOMREGICOOP); *Întreprindere de transporturi* (GOSTRANSOCOOP); *Întreprindere de construcții sau Centru de selecționat ouă*; în final, a patra categorie după noua structură, era *Uniunea Centrală a Cooperativelor de Consum* (CENTROCOOP) în care erau asociate uniunile regionale ale cooperativelor de consum din întreaga țară⁵⁰. După cum se poate vedea, din punct de vedere economic și birocratic, cooperativa devine o entitate extrem de centralizată, mai ales în perioada 1963-1964. În iunie 1963, are loc Congresul al patrulea al Cooperației de Consum, iar structura administrativ-economică a cooperativei se schimbă din nou, apărând șase noi substructuri: 1. Cooperativa de Consum; 2. Cooperativa de credit; 3. Uniunea Raională a Cooperativelor de Consum; 4. Uniunea interraională a Cooperativelor de Consum; 5. Uniunea Regională a Cooperativelor de Consum; 6. Uniunea Centrală a Cooperativelor de Consum (CENTROCOOP)⁵¹.

În 1964, sunt în funcțiune 16 uniuni regionale precum și 127 de uniuni raionale; mergând și mai departe existau, conform listelor întocmite la 30 iunie 1964, 63 de întreprinderi comerciale raionale, 43 AGEVECOOP-uri, 23 IRAVICOOP-uri, 19 întreprinderi de producție, 14 întreprinderi de construcții. În 1970, a fost adoptată Legea nr. 6, al cărei conținut redefineste și întărește statutul cooperativei de consum, stabilind în linii mari și funcționarea acestei instituții. Conform articolului I, cooperativele de consum sunt: „organizații socialiste obștești cu caracter economic, constituite teritorial prin asocierea, din inițiativa proprie, a locuitorilor în scopul de a satisface unele nevoi materiale și culturale, prin mijloace și acțiuni comune. Prin activitatea lor, cooperativele de consum contribuie la lărgirea și perfecționarea continuă a bazei tehnico-materiale a țării”.⁵² Conform Articolului 2 al aceleiași legi, activitatea economică desfășurată de cooperativă se baza în principal pe

⁴⁸ Uniunea Județeană a Societăților Cooperative Meșteșugărești Timiș, „Cooperația în lume și în România” (<http://www.uscomtm.ro/faq/9/Informatii/i-9.html#3>, accesat la 06.03.2021).

⁴⁹ Al doilea avusese loc în 1954. De adăugat faptul că la finele anului 1957, existau 3160 cooperative de consum, asociate în 185 uniuni raionale, care la rândul lor erau membre a 16 uniuni regionale. Uniunile regionale erau asociate la Uniunea Centrală „(CENTROCOOP)”.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² *Lege nr. 6 din 10 iulie 1970 cu privire la organizarea și funcționarea cooperației de consum*, Articolul 1 (<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/247>, accesat la 07.03.2021), care redefineste statutul și modul de funcționare al cooperativelor de consum.

schimbul de mărfuri de la sat la oraș (încuraja deplasarea populației spre orașe) și satisfacerea unor servicii: „înlesnirea schimbului de mărfuri între sat și oraș, producerea unor bunuri de consum și satisfacerea unor cereri de servicii pentru populație, putând organiza: a) contractări, achiziții și valorificări de produse agricole și de alte bunuri pentru aprovizionarea populației, a industriei cu materii prime și pentru export; b) desfaceri de mărfuri și activități de alimentație publică; c) prestarea de servicii; d) producția de bunuri de consum, îndeosebi prin valorificarea resurselor locale de materii și materiale, în vederea completării fondului de marfă, precum și producția de pâine și alte produse de panificație”.⁵³

Perioada cuprinsă între 1973 și 1977 va fi și ea importantă pentru cooperative, mai ales pentru cele locale și județene, deoarece se vor adopta o serie de decrete care permit dezvoltarea lor din punct de vedere economic, apărând în jurul lor și lanțuri de magazine cu produse provenite din munca cooperativei. Tot în această perioadă, se va modifica din nou statutul cooperativei, potrivit celui de-al IV-lea Congres al Cooperativelor de Consum. Structura organizatorică a organizațiilor cooperativei de consum de la această data era: Cooperativa de Consum (comunală-orașenească); Uniunea județeană a Cooperativelor de Consum și de Credit (asocierea cooperativelor de consum și a cooperativelor de credit de pe raza teritorială a unui județ) – UJCC; Uniunea Centrală a Cooperativelor de Consum CENTROCOOP (asocierea uniunilor județene ale cooperativelor de consum și de credit).

La începutul lui 1982, s-a schimbat structura cooperativei de consum în „Cooperația de Producție, Achiziții și Desfacere a Mărfurilor” având următoarea structură organizatorică: Cooperativa de Producție, Achiziții și Desfacere a Mărfurilor (C.P.A.D.M.); Cooperativa de Credit; Uniunea județeană a Cooperativelor de Producție, Achiziții și Desfacere a Mărfurilor și de Credit (UJECOOP); Uniunea Centrală a Cooperativelor de Producție, Achiziții și Desfacere a Mărfurilor (CENTROCOOP).⁵⁴

6. Cooperativele meșteșugărești și meșteșugarii particulari

Conform dispozițiilor adoptate în cadrul legilor care definesc procesul de colectivizare, Decretul nr. 133/1949, expune statutul cooperativelor meșteșugărești, scopul lor fiind oferirea de produse și servicii, pe baza unei producții organizate în comun, prevăzând și posibilitatea inițiativelor particulare să desfășoare munca în concordanță cu standardele cooperativei. Cele mai importante raioane de producție fabricau încălțăminte, fibre textile, prelucrau metale și sticlă. Existau și ramuri care se ocupau strict de arta populară, tâmplărie și industria agro-alimentară.

Din 1950 până în 1958, numărul cooperativelor crește constant, pentru ca în 1959 să stagneze, multe dintre cooperativele meșteșugărești devenind întreprinderi de stat, producând în special produse ce susțineau sectoarele industriei. Conform anuarului de statistică al R.P.R. din 1960, în 1958 erau aproximativ 165 249 de muncitori în cooperativele meșteșugărești.⁵⁵ În 1950 existau în țară 568 de cooperative meșteșugărești, șapte ani mai târziu numărul a crescut la 650, urmând ca în 1958 să scadă la 638. În 1959, numărul de cooperative a scăzut la 356, deoarece multe cooperative care produceau bunuri ce susțineau industria au devenit întreprinderi industriale de stat. S-a pus accentul și pe pregătirea ucenicilor până în 1957, numărul ucenicilor ajungând la 5244.⁵⁶ În intervalul 1960-1964 numărul cooperativelor de

⁵³ *Ibidem*, Articolul 2.

⁵⁴ *Ibidem* 50.

⁵⁵ Constantin Anghelache, Mădălina-Gabriela Anghel și Radu Titus Marinescu, „Aspecte semnificative privind evoluția centenară a cooperativei meșteșugărești”, în *Revista română de statistică – Supliment*, nr. 12 / 2018, Institutul Național de Statistică, p. 221.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 218, 222.

deservire a populației a crescut major în domenii precum confecțiile care ajunseseră de la 2113 în 1960 la 2396 în 1964, cooperativele care se ocupau cu producerea textilelor și tricotajelor de la 105 la 242 sau atelierele de servicii de reparări, de la 288 la 450. În alte domenii se înregistraseră scăderi precum secțiile care produceau încălțăminte care au scăzut de la 2031 la 1611. Totuși la finele anului 1964 aceste unități de deservire ajunseseră la 10 974 de la 10 463 în 1960⁵⁷. Pentru particulari lucrurile stau altfel, perioada 1960-1964 este una nocivă de la 84 974 de ateliere particulare se ajunsese ca la finele lui 1964 să mai existe doar 38 724 de astfel de întreprinderi⁵⁸.

În urma unui studiu propriu, după 1965,⁵⁹ numărul de meșteșugari particulari a reînceput să crească. Aceștia aveau nevoie de un atestat⁶⁰ pentru meserie și o autorizație, plătiind contribuții lunare. Erau tot sub controlul statului, trebuind să-și justifice încasările, cheltuielile și materialele folosite într-un caiet de control și să emită chitanță pentru fiecare serviciu sau produs. Caietul era verificat de câteva ori pe lună de autoritatea financiară locală a cooperativelor sau de miliție. Cei mai populari întreprinzători individuali erau croitorii, pantofarii și tâmplarii. Situația lor se va îmbunătăți în 1968, în urma adoptării Legii nr. 14 din 15 mai. Se modifica astfel statutul cooperativei meșteșugărești, lucru menționat în art. I: „Cooperativele meșteșugărești sînt organizații socialiste obștești cu caracter economic, care se constituie prin asociere, din inițiativa proprie a meșteșugarilor, a persoanelor care au făcut ucenicia în cooperația meșteșugărească, precum și a celor care vor să se califice pe locul de muncă într-o meserie din cadrul cooperativelor”.⁶¹ În ceea ce privește scopul cooperativelor meșteșugărești, nu se petrec modificări majore. Tot în 1968, UCECOM stabilește toate drepturile și obligațiile meșteșugarilor și ucenicilor care prestau în particular. Potrivit Deciziei nr. 220⁶² din 16 iulie 1968, luată de Biroul Comitetului Executiv al UCECOM, sunt considerați meșteșugari particulari toți cei cu ateliere proprii, cât și cei care exercită pe cont propriu o meserie la domiciliu (art. II, capitolul I, de asemenea, fiind asigurați și obligați să plătească cotizație și asigurare (art. I, capitolul I). Această decizie mai stabilește și cotizația, venitul, pensiile (de toate formele, atât pentru ucenici cât și pentru meșteri) precum și termenii și condițiile sub care un meșteșugar particular poate să-și presteze serviciile.

Comparativ cu venitul mediu obținut în cadrul unei cooperative agricole sau meșteșugărești, care varia între 1400 și 2300 de lei pe lună, meșteșugarul particular putea să obțină venituri medii cuprinse între 4000 și 7900 de lei pe lună, în funcție de profesia acestuia. Cel mai bine stăteau croitorii, care depășeau ușor suma de 7900 de lei pe lună⁶³. Particularii nu erau scutiți de la dările lunare către cooperativă, pe lângă cotizația în bani

⁵⁷ C. Anghelache, M.-G. Anghel și R. T. Marinescu, „Aspecte semnificative privind evoluția centenară a cooperației meșteșugărești”, în *Revista română de statistică – Supliment*, nr. 12/ 2018, Institutul Național de Statistică, p. 223, tabelul 15.

⁵⁸ *Ibidem*, tabelul 16.

⁵⁹ În Republica Populară Română inițiativele particulare nu erau definite foarte bine din punct de vedere juridic, constituția din 1948, prevăzând la titlul II, art. 13 un decret care asigura protecție particularilor din partea statului.

⁶⁰ Cei mai mulți dintre ei făceau școli profesionale pentru a se specializa în meseria pe care doreau să o presteze având atestatul emis de respectiva școală. În cazul în care nu aveau acest atestat, îl puteau obține după ce urmau cursurile unei școli postliceale, actul fiind emis de către UCECOM.

⁶¹ *LEGE nr. 14 din 15 mai 1968 privind organizarea și funcționarea cooperației meșteșugărești* (<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/195>, accesat la 07.03.2021).

⁶² Publicată în *Buletinul oficial al Republicii Socialiste România*, sâmbătă 20 iulie 1968, partea a III-a, anul IV, – nr. 118. (din regulamentul UCECOM, decizia nr. 220 din 16 iulie 1968), Tipografia Grafica Nouă, București, 1968.

⁶³ Informații cumulate în urma unui studiu propriu nepublicat.

adăugându-se și cotizația de bunuri, stabilită în conformitate cu capacitatea de producție a respectivului meșteșugar.

CAPITOLUL V				
Cotizații				
Art. 129. — (1) Meșteșugarii cu ateliere proprii sînt obligați să plătească la asigurările sociale din coope- rația meșteșugărească o cotizație lunară stabilită pe clase de cotizare, în raport cu venitul profesional anual impozabil, după cum urmează :				
Venitul profesional anual impozabil (lei)	Clasa de cotizare	Cuquantumul cotizației lunare (lei)	Venitul lunar de calcul al drepturilor (lei)	
pînă la 10 000	I	75	725	
10 001 — 15 000	II	100	750	
15 001 — 20 000	III	140	1 025	
20 001 — 25 000	IV	180	1 300	
25 001 — 30 000	V	220	1 575	
30 001 — 35 000	VI	260	1 850	
peste 35 000	VII	300	2 000	

Figura V Extras din *Buletinul oficial al Republicii Socialiste România*, sâmbătă 20 iulie 1968, partea a III-a, anul IV, – nr. 118. (din regulamentul UCECOM, decizia nr. 220 din 16 iulie 1968), Tipografia Grafica Nouă, București, 1968, p. 12 (respectiv p. 494 din regulamentul UCECOM) – *colecția personală*.

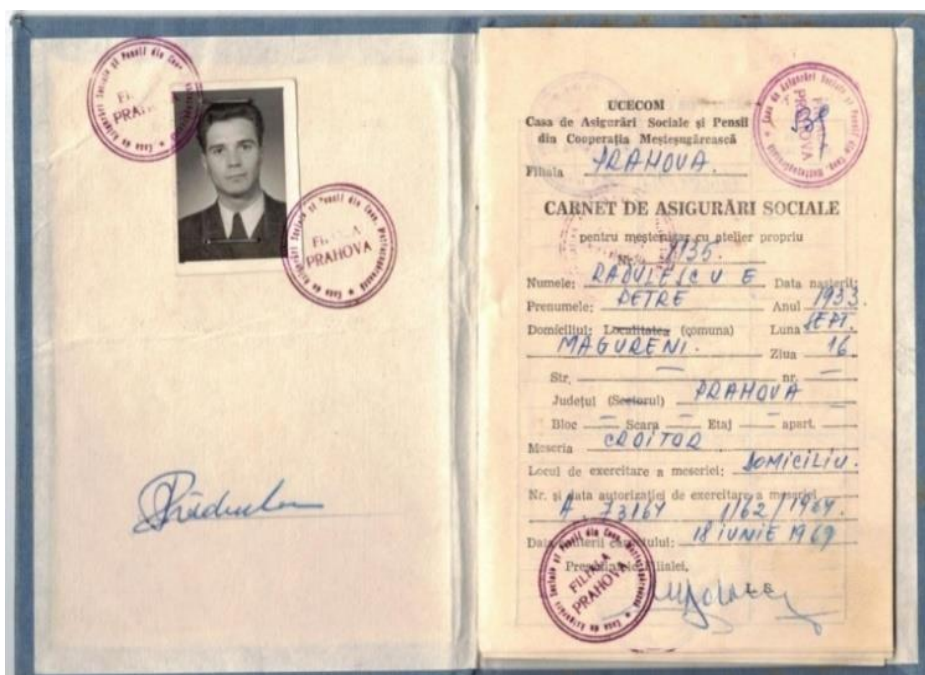

Figura VI Certificat de asigurari sociale UCECOM- colecția personală

Nr. casel 670
 Comuna (orașul) Moșeni
 Județul Prohau
 Nr. poziției din registrul agricol 188 II CAP

Plan de producție
 pe anul 1979
 Pentru gospodăria familiei locuitorului Rodulian 18 Pite

MODUL DE FOLOSINȚĂ A TERENULUI — ARI

Arabil	din care în vatra sat	Arabil irigat	Pășuni naturale	Finete naturale	VII	din care în vatra sat	Livezi pomi arbuști	din care în vatra sat
31								

PRODUCȚIA VEGETALĂ

SP E C I F I C A R E	Suprafața - Ari -	Producția medie kg/ar.	Producția totală kg.
Griș — secară	17	37	629
Porumb	2	160	320
Cartofi			
Fasole			
Sfecă de zahăr			
Dovleci			
Alte culturi	10		
Legume — total	2	230	460
din care: în solarii			
Lucernă și trifoi			
Căpșuni			
Viță altoită și indigenă			
Pomi roditori — buc.			
din care			
Meri	5	28.1	140.5
Peri	1	28.1	28.1
Pruni	2		56.2
Cași și piersici			
Cireși			
Nuci			
Alți pomi			

cd. 770 s

Nr. casel 670
 Comuna (orașul) Moșeni
 Județul Prohau
 Nr. poziției din registrul agricol 188 II CAP

PLAN DE PRODUCȚIE
 pe anul 1977
 pentru gospodăria familiei locuitorului Rodulian 18 Pite

MODUL DE FOLOSINȚĂ A TERENULUI — Ari —

Arabil	din care irigat	Pășuni naturale	Finete naturale	VII	Livezi	Alte terenuri	Din care : Curti și clădiri	din care în cult.
19			12			2.1	2.5	

PRODUCȚIA VEGETALĂ

Specificare	Suprafața cultivată		Producție medie kg/ar	Producție totală kg
	Total Ari	din care în curți		
Griș — secară	13		36	468
Porumb	3		180	540
Cartofi de toamnă				
Fasole				
Sfecă de zahăr				
Dovleci				
Alte culturi				
Legume — total	3		385	1065
din care: în solarii				
Lucernă și trifoi				
Căpșuni				
Viță altoită și indigenă				
Pomi roditori (buc.)				
din care :				
Meri	5		19.6	98.0
Peri	1			19.6
Pruni	2			39.2
Cași și piersici				
Cireși				
Nuci				
Alți pomi				

T. P. cd. 5799 n i

Figura VII Plan de producție

Md. I. O. 40

BON DE COMANDA Nr......

Felul ^{lucrării} _{comenzii} Prețul

Numele și prenumele clientului

Adresa clientului

Felul materiei, materialelor, obiectelor primite	Cantitatea

Numele meseriașului

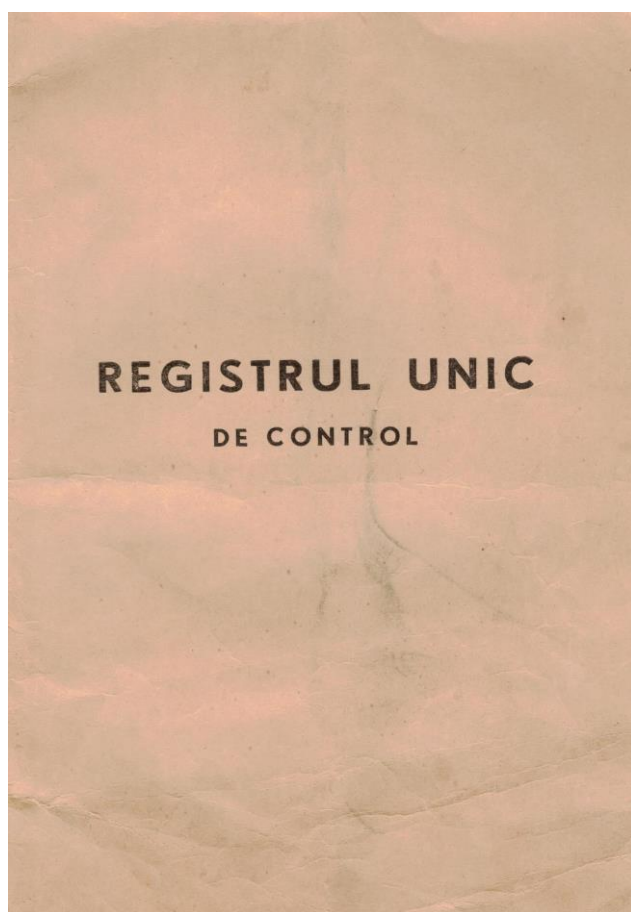
Adresa meseriașului

Data Semnătura,

Notă. — Bonul se completează cu creion chimic.

cd. 4860/961 Imp. Filaret

Figura VIII Bon de comandă

Nr.	Data începerii controlului (Anul, luna, ziua, ora)	Identitatea organelor de control, numele și prenumele, funcția, autoritatea de care aparține legitimația (imputernicirea)	Obiectivele controlului și temeiul legal	Perioada de timp pe care se face controlul	Data terminării controlului (Anul, luna, ziua, ora)
1	4 II 1969	Grup. Popescu Ite	Grup. Popescu Ite	ora 13:00 ora 14:00	1969 februarie 4
2	1973 febr. 22 ora 17:30	Forc. Calu Ion inspector Adm. fin. jud. Prahova	Secret. 1953 954	anul 1972	1973 febr. 22 ora 18
3	1975 Iul 27 ora 17	Forc. Calu Ion inspector Adm. fin. jud. Prahova leg. de serviciu Nº 40/972	Secret. 1975 ver. grup. activitate ui vederea impozitului Nº 1975	Anul 1974	1975 Iul 27 ora 17:30
4	1975 Iul 29 ora 18:00	inspector Forc. Calu Ion sela Adm. fin. jud. Prahova	Te. buget. art. 20 fin. A. Nº 153 954	Anul 1975	1975 Iul 29 ora 16

REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA
Consiliul popular al COM. MAGURENI
Comitetul executiv

AUTORIZAȚIE

Seria A 171165-E Nr. 4

Semnătura titularului: [semnătură]

Buletin de identitate seria nr. 021121 eliberat de MAGURENI

Comitetul executiv al Consiliului popular al COM. MAGURENI, Județul PRAHOVA autoriză pe cetățeanul RĂDULESCU PETRE domiciliat în MAGURENI, nr. ... să exercite meseria (activitatea) de ... în următoarele condiții: ...

Locul exercitării meseriei (activității): ...

Membrii de familie care îl ajută (numele și prenumele, gradul de rudenie, seria și nr. buletinului de identitate): ...

Numărul ucenicilor ce se pot pregăti: ... Numărul angajaților provenienți din ucenici: ...

Forța muncii folosită: ... C.P. ...

Instalații speciale folosite: ...

Alte mențiuni: ...

In cazul cărușilor: felul vehiculului: ...

Data eliberării autorizației: ...

PREȘEDINTE, [semnătură] SECRETAR, [semnătură]

In prezenta autorizație nu se pot face modificări sau corecturi.

Figura IX Registru de control unic la purtător

7. Concluzii și surse

După cum se poate observa, efectele colectivizării și alinierii la astfel de practici totalitare comuniste sunt încă prezente și în economia și societatea contemporană. Am încercat o reunire a datelor existente, spre a le completa cu mărturii orale sau fizice ale acestui episod îndelungat și nociv. Colectivizarea a afectat toate ramurile de producție și prin fenomenologia sa, a dezbinat structurile sociale deja existente, precum și pe cele economice. Procesul, în toată amploarea sa, a presupus mobilizarea unui puternic angrenaj de forțe politice, militarizate și sociale spre a se putea duce obiectivul la bun sfârșit.

Despre sursele directe se poate spune că acestea sunt îndoielnice, deoarece nu există o

certitudine asupra veridicității informației pe care o conțin, statisticile comuniste putând fi măsluite, exagerate, în scopul propagandei sau pentru a defăima anumite personalități care nu se aliniau regimului (cazul Anei Pauker, Teohari Georgescu și Vasile Luca ș.a.). Mai mult de atât nu există date anexe, făcute de altcineva din afara statului și partidului, cu care aceste statistici se pot compara. Respectivul izvoare se regăsesc pe lângă sursele politice utilizate și în „Anuarul de Statistică al Republicii Populare Române”, respectiv în cel al Republicii Socialiste România, sub aceeași formă. De ajutor pentru a completa aceste statistici și evenimente, mi-au fost mărturiile orale, care au oferit și un plus de informație, provenind în principal de la oameni care au fost implicați în colectivizare sau au simțit efectele transformărilor socio-economice survenite. Pe cele câteva vorbe culese le-am întărit prin folosirea mai multor surse sociale printre care cărți de muncă, livrete militare și autorizații de muncă, reviste și produse ale presei, alături de vorbele culese constituind itemii de noutate al articolului. Elemente documentare enumerate compun o mică colecție din care am încercat să expun pentru a putea creiona tabloul perioadei. Trecând la sursele de specialitate utilizate, ele au avut rolul de a sprijini informația deja extrasă din izvoarele politice și orale, servind și ele la contextualizarea perioadei din punct de vedere politic, ulterior și pentru a oferi o nuanță din afara politicii și socialului. Ele sunt reprezentate de istorii generale, istorii ale Blocului de Est, istorii naționale și studii de statistică istorică. Combinația dintre toate cele sursele utilizate nu face decât să aducă o nouă perspectivă asupra subiectului aflat într-o continuă cercetare, perspectiva sociologică observându-se mai ales prin opiniile oamenilor despre acest eveniment, rezultate din datele orale. Practic, ele dovedesc că adaptarea a fost grea și a schimbat viețile multora, trebuind ca aceștia să-și schimbe traiul la noile cerințe. Mai interesant este faptul că o parte din ele vin din partea unor oameni care au fost implicați într-un fel sau altul în aparatul care a planificat și a pus în practică „înfrățirea”, fără să fi avut vreo implicare violentă, referindu-mă aici la Virgil Potârcă și Petre Cazan.

Aruncând o privire și asupra actelor sociale se observă în cadrul întreprinzătorilor individuali că foarte multe dintre produsele lor trebuiau certificate de o birocrație proprie foarte mult exagerată trebuind să poarte o sumedenie de acte și justificări și să emită chitanțe și declarații pentru fiecare bun intrat și ieșit din mâna lor. Trecând de la actele sociale la sursele de factură mass-media, am utilizat reviste, ziare și broșuri de la începutul colectivizării până către finele anilor '50. Sunt prezentate astfel un supliment al revistei Glasul Armatei⁶⁴ din 1949; o broșură de propagandă probabil primită de către organismele mici de partid, de la nivel local, intitulată „Imagini din activitatea cooperăției din Republica Populară Română”, redactată de către Comisia de organizare a cooperăției; în final folosind un „Almanah al cooperăției meșteșugărești”, care a însoțit un ziar Scînteia de la finele anului 1955. Pentru a rezuma, prin sursele reunite, unele de noutate, am încercat a trata acest subiect dintr-o perspectivă nouă, în viziunea unui istoric în devenire. Am dorit astfel să ilustrez o cercetare multidisciplinară implicând mai procedee din complexul umanist printre care studiul comparat de surse, studiul livresc, cel antropologic, statistic și în final studiul de documente sociale. Astfel, în pandemie am încercat să realizez această radiografie a colectivizării folosindu-mă doar de ce am la dispoziție, însăși acest lucru constituind o provocare mai ales că majoritatea arhivelor au fost închise pe perioada scrierii acestei lucrări. În continuare, colectivizarea rămâne o subiect de noutate, deschis noilor studii și tehnici de cercetare care vor continua să scoată din ce în ce mai multe lucruri noi în acest domeniu al istoriei comunismului din România.

Utilizarea metodei istoriei orale și a tehnicii interviului nestructurat, mergând pe filiera sociologică, sunt printre elemente notabile ale acestui studiu. În marea majoritate a

⁶⁴ Acesta nemaiaivând copertele l-am datat pe baza echipamentelor militare și evenimentelor prezentate.

cazurilor descrise, dialogul cu interlocutorii constituie o informație nouă, prelucrată doar într-o mică măsură, obținută cu acordul interlocutorilor. Despre interlocutorii chestionați, pot spune că majoritatea au un nivel superior de educație și o percepție influențată de acest nivel, mulți dintre ei receptând pe parcursul vieții multe informații, mai ales că majoritatea au lucrat pentru început în cooperative sau au fost implicați într-un fel sau altul în organizare. Un lucru ce mi s-a părut interesant a fost faptul că generațiile din care au făcut parte acești oameni au început de la munca câmpului, îndobândirea despre valoare muncii agricole fiind făcută de la o vârstă fragedă, mentalitatea respectivilor oameni fiind încă legată într-o oarecare măsură de pământ, comunismul în special prin agrarizare și mai târziu industrializare contribuind la împănarea în subconștientul oamenilor a nevoii muncii fizice și mai puțin a celei intelectuale. Acest fapt poate fi pus pe seama că partidul își dorea doar muncitori, deoarece o minte care gândește poate să devină un inamic politic, subminând autoritatea liderilor. O altă idee pe care am desprins-o discutând cu acești oameni, se regăsește și în complexul mentalităților actuale, anume faptul că se pune accent pe o proletarizare în masă, acești oameni încurajându-și apropiații să muncească de la o vârstă cât mai fragedă, precum au făcut și ei.

Bibliografie selectivă

1. Surse primare

Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Român, 20–25 iunie 1960, București, Editura Politică, 1961.

Manifestul Frontului Democrației Populare, București, Editura de Stat pentru Literatură Politică, 1950.

Gheorghe Gheorghiu-Dej, „Expunere făcută în fața Marii Adunări Naționale”, luni 27 decembrie 1948, *Planul General Economic al Republicii Populare Române pe anul 1949*, București, Editura P.M.R., 1950.

Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, București, Editura de Stat pentru Literatură Politică, 1951.

Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, București, Editura de Stat pentru Literatură Politică, 1953.

Gheorghe Gheorghiu Dej, *Articole și cuvântări*, ediția a IV-a, București, Editura de Stat pentru Literatură Politică, 1955.

Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, București, Editura. Politică, 1959.

Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, București, Editura Politică, 1962.

2. Persoane intervievate

Petre Cazan (intervievat în iunie 2019)

Virgil Potârcă (intervievat în martie 2017)

Vasile Manta (intervievat în ianuarie 2020)

Mihai Rădulescu (intervievat în august 2020)

Elena Rădulescu (inteviveată în ianuarie 2021)

3. Lucrări de specialitate

Applebaum, Anne, *Cortina de fier. Represiunea sovietică în Europa de est, 1945-1956*, București, Editura Litera, 2019.

Anghelache, Constantin, Anghel Mădălina-Gabriela și Marinescu Radu Titus, „Aspecte semnificative privind evoluția centenară a cooperației meșteșugărești”, în *Revista română de statistică – Supliment*, nr. 12 / 2018, Institutul Național de Statistică, pp. 210–229.

Dobrescu, Constantin, „Revolte anticomuniste în Prahova, 1948”, I, în *Arhivele totalitarismului*, revistă editată de Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului., nr. 11–12, 1996, pp. 118-131.

Frunză, Victor, *Istoria stalinismului în România*, Editura Humanitas, București, 1990.

Golopenția, Anton și Sanda Golopenția, *Opere complete*, vol II, *Statistică, demografie și geopolitică*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1999.

Rotariu, Traian, Luminița Dumănescu, și Mihaela Hărăguș, *Demografia României în perioada postbelică*, Iași, Editura Polirom, 2017.

Stănescu, Nicolae, *Cooperativizarea agriculturii în R.P.R.*, București, Editura de stat pentru literatură politică, 1967.

Soulet, Jean-François, *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, Iași, Editura Polirom, 1998.

Soulet, Jean-François, *Istoria Europei de est de la al doilea război mondial până în prezent*, Iași, Editura Polirom, 2008.

Șandru, Dumitru, *Reforma agrară din 1945*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2000.

4. Surse electronice

Constituția Republicii Populare Române, publicat în *Monitorul oficial*, nr. 87 bis din 13 aprilie 1948 (<http://legislatie.just.ro/public/detaliiDocument/14931>, accesat la 18.02.2021).

DECRET nr. 133 din 2 aprilie 1949 privind organizarea cooperăției (<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/22165>, accesat la 05.03.2021).

Decretul nr. 131/1952 privind răspunderea pentru nepredarea în termen de către gospodăriile agricole individuale și cetățeni a produselor agricole supuse colectării, precum și procedura de urmărire silită a executării acestor obligațiuni (<https://lege5.ro/Gratuit/g42tknbw/decretul-nr-131-1952-privind-raspunderea-pentru-nepredarea-in-termen-de-catre-gospodariile-agricole-individuale-si-cetateni-a-produselor-agricole-supuse-colectarii-precum-si-procedura-de-urmarire-sili>, accesat la 19.02.2021).

LEGE Nr. 187 din 23 martie 1945 pentru înfăptuirea reformei agrare (<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/34>, accesat la 16.02.2021).

DECRET nr. 286 din 29 august 1952 (Republicat) pentru fabricarea, identificarea, achiziționarea, circulația și desfacerea băuturilor alcoolice (<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/19374>, accesat la 19.02.2021).

LEGE nr. 14 din 15 mai 1968 privind organizarea și funcționarea cooperăției meșteșugărești (<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/195>, accesat la 07.03.2021).

Lege nr. 6 din 10 iulie 1970 cu privire la organizarea și funcționarea cooperăției de consum, (<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/247>, accesat la 07.03.2021)

Uniunea Județeană a Societăților Cooperative Meșteșugărești Timiș, „Cooperația în lume și în România” (<http://www.uscomtm.ro/faq/9/Informatii/i-9.html#3>, accesat la 06.03.2021).

Figura X Preluată din broșura de propagandă *Imagini din activitatea cooperației din Republica Populară Română*,

